

Njeni su predeli izvan poezije al ona sama je pesma

Iako vuče trulež svim silama i korenjem
Povijena preko močvara i svetlih bregova s granjem

Ona gradi nebo i svetlost prilagođava

KAD JE SVE JEDNOSTAVNO I NIŠTA NIJE JEDNOSTAVNO

Biblioteka *Prva knjiga* Matice srpske, ta promućurna i neumorna edicija koja traga za mladim talentima, objavila je u poslednjoj seriji i knjigu pesama Slavka Almažana, mladog novosadskog pesnika rumunske nacionalnosti. Pesme je na srpsko-hrvatski jezik preveo sam autor.

Pantomima za nedeljno popodne, prva Almažanova knjiga, dragocena je prevashodno kao mogućnost upoznavanja jednog pesničkog sveta od koga nas inače deli jezička barijera, a potom i kao dokument o prisustvu još jednog osobenog pesničkog glasa u vojvođanskim podnebljima.

Almažan je pesnik preverovskog kova, brižljivi prolaznik i posmatrač svega što se oko njega zbiva, privrženik čari svakodnevnog i običnog. Ne postoji ništa u svetu, živom ili mrtvom svejedno, da nije zaslužno pesnikove pažnje i pomena. Beležeći bogatstvo mimohodnog sveta, Almažan, u stvari, beleži trenutke svoga postojanja, svestan da sa svakim proživljenim a nezabeleženim trenom nepovratno odlazi on sam negde odakle ga ni pesma ne ume vratiti. Njegovo svedečenje oko seli se iz pejzaža u pejzaž ozareno svetlom radoznalosti, a potom raznobojnom kičicom prenosi u pesmu sve što u jednom trenu čini svet lepim, osebnim i bogatim. Za Almažana je *sve jednostavno i ništa nije jednostavno jer ima na ovom svetu toliko toga da se kaže*. On se poigrava rečima, razmeće se duhovitošću, tvoreći najčešće od pesme kolaž od zapamćenih svakodnevnih detalja i čudnih asocijacija koje iz njih proističu. Međutim, u toj igri pesnik često podleže opasnosti praznoslovlja, suve i neinventivne deskripcije, podajući se nekontrolisano nebezazlenoj igri rečima. Kloneći se konciznosti i strogih formi, Almažan nastoji da u svoju poeziju „na mala vrata“ uvede draž stvari i predela koje ne primećujemo. Sa mnogo šarma on će napisati pesmu o otvorenim vratima koja su za pesnika prozor u jedan neistražen kosmos smisla i lepote. Raspevan i govorljiv uvek, Almažan će u pesmi *Otvorena vrata* ispisati čitava dvadeset i dva stiha, koji imaju poetske koliko i arheološke vrednosti, da bi samo jednim, poslednjim, stihom osmislio celu pesmu i opravdao u njoj svako slove:

*Prolaze prolaze svi koji nekuda idu
Svi koji se odnekuda vraćaju
Prolazi mala Flor Ami
Prolazi Đulijeta i duhovi
Prolazi srećni zrikavac Anakreonta*

...

*Prolaze kolporteri prolaze gliste prolaze kurve
Prolaze članovi Crvenog krsta prolaze besposličari*

...

*Prolazi Radomir Konstantinović
Prolaze devojke u mini suknjama prolaze kaluđerice*

...

*Prolazi XX vek sa svojim elektronskim mozgom
Gospodine Kihot zar vi nećete proći*

Sklon iznenadnim misaonim obratima u pesmi, Almažan osobito pažnju posvećuje poetama koje su, ujedno, najbolji momenti njegove poezije. Tu do maksimuma dolazi do izražaja njegov refinirani smisao za pesnički humor.

Ali, pored simpatija i naklonosti za ovu nesvakidašnju i vedru knjigu, čitalac će radostan što je pesme čitao sa lakoćom i zabavljajući se pesnikovim dosetkama, verovatno potražiti i smisao celog pesnikovog zahvata: što je rekao i što je hteo da kaže. I shvatiće da Almažanov šarm već postaje manir, da njegova briljantna lakoća stiha prerasta u monotono pevušenje. Almažan će svakako morati da promeni melodiju da bi izbegao jednolično tamburanje u istu žicu. Jer, kako i sam kaže, *dosadna pesma ne može da bude dobra pesma*.

Pero ZUBAC

mirko radojičić

dvojica mladih, vremenu sadašnjem

MILORAD CRNJANIN I
JOVA REGASEK:
PRILOG VREMENU SADAŠNJEM
KIKINDA, 1968.

Evo jedne simpatične knjige dvojice gimnazista koji se nameću ali i razmeću svojim talentima. Milorad Crnjanin i Jova Regasek objavili su niz svojih priloga, poetskih i proznih, u jednoj, istina zanimljivoj, ali i preuranjenoj knjizi. U nastojanju da što pre ukoriče svoje maštarije, mladi pisci danas prečesto pogreše vreme javljanja prvom knjigom, istrče po svaku cenu sa onim što su ispisali, ne sačekajući dragoceno vreme zrenja. Istina, ne znači da prva knjiga treba da sačekta uvek zrelije piščeve godine, ali je neophodno sačekati bar trenutak kada se čitaocu može kompletnije predstaviti. Crnjanin i Regasek, dva nepobitno darovita mlada pisca, nisu čekali svoju pravu šansu koju im je lako mogla dati uvek brižljiva edicija Matičine *Prve knjige*, na primer, istrčali su sa onim što su imali, ne dajući čitaocu priliku da općenitije sagleda njihove prave mogućnosti.

U ovoj razbarušenoj maloj knjizi, Crnjanin je zastupljen sa dve priče i petnaestak pesama. Pesme su mu svakako bolje, skoro sve su brižljivo doterane i jasno govore o pesnikovoj umešnosti barabanja rečima. Crnjanin vešto koristi narodnu simboliku i melodiku, privlače ga nepotamnele teme naše bogate istorije, ume da od jednog stiha iz narodne pesme napravi ceo ciklus interesantnih i vrednih pesama. Talko je ispisao *Šest pesama o Jeci*, inspirisan onim stanim, ko zna zašto tako dopadljivim, stihom:

*Pod Kikindom zeleni se trava,
tu je Jeca varala Pančevca.*

U tim pesmama Crnjanin se poigrava rečima, preopterećuje tkivo pesme suvišnim deskripcijama, ali tom se ciklusu ne može porći originalnost i šarm. Svaka pesma, na neki način, ima fabulu, najčešće anegdoticnu, a pesnik izvršno balansira na opasnoj žici koja tragiku odvajaju od groteske. Ciklus ima veoma lepih mesta, mada ponegde zasmetaju rogobatni sklopovi reči. U nastojanjima da jedan specifičan vojvođanski, prečanski svet izgovori *paorskim* jezikom, da ga oplemeni čistim i nenadmašnim humorom ove ravnice, Crnjaninu često nedostaje onog, za ovo tlo specifičnog, čipičevskog subtiliteta.

Najbolji pesnikovi trenuci su u pesmama *Ljubav proklete Jerine i Manastirska ljubav*.

Prva pesma je mala avantura sa istorijom, igra sa simbolom *jerinskog*. Crnjaninova Jerina, od besa i ponosa, od krvi i putenosti, sušta je suprotnost onoj okrutnoj verziji njene okrutnosti. Mada je u njenoj ljubavi ostalo hladnoće kamena, ne odoljeva vatri zapaljenoj da se „životinje iz nje razbeže“.

Manastirska ljubav koketina pomalo sa starom temom živih freski na zidovima manastira. Ta popinsko-miljkovićevska tema, da ne govorimo o starijima, kod Crnjanina dobiva jedno novo semčenje. On ne razgovara sa anđelima na zidu, oni razgovaraju sami, oni su živi ljudi:

*„Sreo sam te na bledejoj ikoni
u jednom, starom, manastiru.
Video sam:
Ti držiš neko, ružno, dete u krilu ...*

*... Ja sam mali, tužan, svetac na drugoj ikoni
i jurim tvoj pogled koji se moga pogleda kloni.“*

Ali, zid neostvarljivosti neumitno stoji u praznom prostoru između dva zida; dva bića koja je pesnik oživotvorio nikada se neće ni „dodirnuti okvirima.“

Ako Crnjaninove pesme u knjizi upotpunimo i onima koje je štampao po raznim listovima, lako ćemo zapaziti njegove osnovne nedostatak i slabosti. Naime, on ima vrlo uzak broj tema koji ga prisiljavaju na izvesna ponavljanja i prepričavanja samog sebe. Izrazit primer ponavljanja su pesme *Manastirska ljubav* i *Mučenica iz Farkaždinske porte* (poslednji broj *Polja*). Te dve pesme liče jedna drugoj kao jaje jajetu i senka koja se nadnosi na Crnjaninove stihove tim je teža što se na prvom konaku već počeo „ciritati“ u drugoj verziji. Tek kada proširi svoje pesničke vidokrug Crnjanin može postići značajnije uspehe.

Jovan Regasek, sa nenavršenih devetnaest godina, magoveštava, a ponegde i dokazuje, izuzetnu spisateljsku zrelost. Njegove priče imaju moderan jezik i strukturu, izgrađen stil, ali im ponegde oduzima na lepoti autorski suvišno eksperimentisanje fakturam rečenice.

Od nekoliko priča svojom vrednošću se izdvajaju *Vreme ljubavi ili Žana i vetar* i *Vreme nestajanja ili jedna Dana obična*. Žana, usamljena devojka ružnog lica, u nedostatku nežnosti, ubrađava da je vetar njen ljubavnik; predaje se njemu koji je jedini prihvata. Priča kao da je stvaranje mita, poput onog o Leđi i labudu, ali mita našeg doba koji se ne završava rođenjem poljudskog bića nego nestajanjem u vetru; kao da je to stvaranje mita radi rušenja mita.

Vreme nestajanja „jedne Dane obične“ ispričano je na šest strana, ali sažeto i upečatljivo. Ceo život sitne, krhke, „jedne Dane obične“, odvija se u od sveta izolovanju laboratoriji za ispitivanje suncokreta i maloj sobici novogradnje, petokatnice. Usamljena i napuštena od svih, Dana tavori svoj život tražeći u sebi bar nešto što će se dopasti drugima, izmišljajući imaginarnog sagovornika u teškim trenucima osame. Njen novinski oglas u kome traži poznanstvo sa nekim mladim čovekom u suštini je njen poslednji poraz. Istog trenutka kada daje oglas u novine, onu predašnju nadu zamenjuje potpuna rezignacija nad svim, svesnost da se ništa u suštini neće promeniti. Zagledana u ogledalo. „Dana obična“ uzaludno traži onu staru sebe, jedan raniji, mirniji život; zapušta stan i sebe, a onda, kada se javlja onaj ko ga je čekala, shvata svoj poraz, jer njeno čekanje ne počinje od oglasa, ona je od čekanja umorna, ona je u čekanju izgubila svoj raniji i pravi identitet:

— Poludela je od samoće, — reče leva komšinica desnoj, srčući kafu.

— Od sreće, — pomisli ova.

— Zamisli, od kada sam se doselila želela sam otići k njoj ...

Prilog vremenu sadašnjem Crnjanina i Regaseka daje nam nadu da će njihov prilog vremenu budućem biti i vredniji i dragoceniji.